

Завальнюк О.С.,

здобувач

(Криворізький державний
педагогічний університет)

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ

У своїх дослідженнях, спираючись на праці Б. Андрієвського, С. Гончаренка, Є. Кулика, О. Лаврентьєвої, О. Малихіна, В. Семиченко, В. Сластьоніна, О. Ярошенко та ін., *науково-дослідницьку діяльність* визначаємо як процес цілеспрямованого пошуку студентами академічно та практично зорієнтованої професійно значущої інформації.

У системі професійної підготовки майбутніх учителів географії підсистему науково-дослідницької діяльності характеризуємо як динамічний об'єкт, який може бути представлений у вигляді ієрархічно вибудованих рівнів організації, що розрізняються за цільовими настановами, способами наукового керівництва й кількістю залучених до цієї діяльності учасників.

Зі свого боку, зважаючи на психологічну структуру будь-якої діяльності (суб'єкт, предмет, мотив, мета, процес, засоби й процедури, умови, продукт) виокремлюємо чотири складники науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів географії – методологічний, технологічний, аксіологічний та комунікативно-інформаційний (А. Багайчук).

Під *організацією* розуміємо сукупність дій або процесів, що ведуть до утворення й вдосконалення взаємозв'язків між компонентами й урешті-решт до створення цілісної системи науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів географії.

Виходячи зі структури й змісту системи науково-дослідницької діяльності студентів, можуть бути виокремлені критерії її ефективної організації: мотиваційно-рефлексивний, змістово-діяльнісний, організаційно-технологічний і продуктивно-результативний.

Мотиваційно-рефлексивний критерій відбиває ставлення студентів до свого наукового розвитку, ступінь їх зацікавленості в здійсненні дослідницької діяльності, бажання досягти позитивних результатів в науково-дослідницькій діяльності, усвідомлення її

цінності для майбутньої професійного й особистісного саморозвитку, прагнення до самовдосконалення через науково-дослідницьку діяльність.

Змістово-діяльнісний критерій визначає рівень готовності студентів до організації науково-дослідницької діяльності; він охоплює: наукові знання щодо підходів до пізнання досліджуваних об'єктів, виявлення ролі й характеру дослідницької діяльності в межах обраного фаху (система географічних наук, методика викладання географії), методології наукових досліджень; а також сформованість дослідницьких умінь, інформаційних умінь, організаційних умінь.

Організаційно-технологічний критерій визначає мотиваційну забезпеченість науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів географії; діагностичність і результативність досліджуваного процесу; проєктованість змісту науково-дослідницької діяльності у вигляді системи пошукових завдань, що поступово ускладнюються; оптимальність, цілісність і керованість процесу; ефективність і розвивальний характер наукової роботи студентів.

Продуктивно-результативний критерій віддзеркалює ступінь продуктивності функціонування системи науково-дослідницької діяльності студентів: якість засвоєних студентами знань із фахових дисциплін, показники наукової активності студентів (публікації, участь у Всеукраїнських олімпіадах, конкурсах, тощо); комунікації в системі «викладач-студент-студенти-науковий колектив» (робота в наукових об'єднаннях, наукових конференціях різного рівня).

За яскравістю вияву зазначених критеріїв та показників виокремлюємо чотири якісні рівні організації науково-дослідницької діяльності студентів – незадовільний, критичний, достатній і високий. Характеристика цих рівнів спирається на особливості науково-дослідницької діяльності як процесу, що може мати різний ступінь реалізації, результативності й продуктивності й суб'єкта управління нею, керуватися зовнішніми, внутрішніми, пізнавальними й утилітарними мотивами, спрямовуватися на досягнення визначених результатів.